

Kapitel 1

September 1175

Toke satte hænderne i voldens fugtige græs, så rejste han sig langsomt. Han vendte sit ansigt mod solen og missede med øjnene. Han havde sovet.

Kristoffer stod skjult for hans blik. Lænet op ad et stort, gammelt træ på den anden side af vejen, der løb op til gården, betragtede han sin far.

Toke gik i knæ, så bøjede han sig frem og kastede op. Bleg og rystende blev han siddende, helt sølet til. Snavs og lugt hang ved ham, havde Kristoffer opdaget. Noget af det kom fra jorden, han havde ligget på. Fugt, muld og græs. Og noget kom fra ham selv. Toke havde mistet kontrollen over sin krop – han, som havde behersket den fuldstændigt.

Han var forvirret, når han vågnede. Ugen før, var han kommet til sig selv ved siden af ildstedet i hallen, med overkroppen hvilende på stenene foran flammerne, som om han i søvnen forsøgte at krybe ind i dem. En gnist kunne være sprunget ud i hans klæder eller hans kraftige hår. En træl kunne have røvet hans ejendele. Der kunne have sket alt muligt. Man skulle ikke tro andet, havde Kristoffer erfaret. Man skulle ikke tro, at man blev skånet.

Tanken hjemsøgte ham i disse dage. Hvorfor rammer denne ulykke os? Modgangen og det onde kunne vel ikke være en tilfældighed – det måtte kunne forstås, det måtte have en orden. Man skulle bare finde frem til den. Han søgte i skrifterne og i lærernes ord og åndede lettet op, når de fortalte ham det samme.

Kristoffer kneb øjnene sammen og spejdede. Hans far havde ikke rokket sig. Han sad stadig på knæ, som en mand, der med bøjet hoved og på sine usle knæ bad foran en hævngherrig gud.

Det var ikke første gang, han havde oplevet sin far sådan, og som Toke holdt på, ville det heller ikke blive sidste. Den slags sygdom blev sjældent bedre. Den tog magten, og Toke kæmpede ikke imod. Førhen tog Kristoffer sig selv i at vogte over sin far, uden at han bemærkede det. Nu var han holdt op. Førhen rørte det ham at se ham stivbenet, rød i hovedet og høre hans stemme blive grødet. Nu ville han hverken se eller høre mere, hans tålmodighed var slut. Kristoffer vendte ryggen til Toke og gik.

*

Lyden af hestene, der trak nærmere, nåede de fire bønder for sent. Toke og Kristoffer havde allerede set dem. Den ene lå udstrakt på ryggen i skovbunden. To svin havde vovet sig helt hen til ham, de rodede i jorden ved hans fødder som trofaste hunde. Det var langbenede, magre kræ, som var blevet sluppet løs i området, så de kunne æde sig fede i frugterne af egen og bøgen inden jul. De andre bønder sad afslappede op ad et nyfældet træ. De havde lukket øjnene og strøget håret væk fra deres varme ansigter. Økserne hvilede for deres fødder.

Befolkningen voksede, så skoven måtte vige. Jorden måtte dyrkes, ellers kunne man umuligt mætte alle de sultne munde, og tømmeret fra træerne, der faldt, blev til huse, de kunne bo i. Møller, der skulle male deres mel, og kirker, der skulle frelse og bevare deres sjæle.

Toke holdt sin hest an og nikkede til en hilsen. Mændene sprang op og gengældte den mumlende, imens de så ned i jorden og var optagede af at virke travle. Kristoffer så, at hans far lod som ingenting. Han havde ikke tænkt sig at bebrejde mændene deres slaphed. Han havde slet ikke tænkt sig at gøre noget.

Kristoffer rystede irriteret på hovedet, det var en køn herre, hans far var blevet til. Godt nok var bønderne frie mænd, men jorden, de sad og sov på, og afgrøderne, de forsømte, skulle også brødføde hans familie.

I det mindste var han ædru i dag. Endnu.

På vej tilbage mod gården slog en rytter følge med dem. Det var Niels. Niels var en af hans fars mest betroede mænd, og han kom altid, når Toke kaldte, selv nu. Han var lavbetnet og vejrbitd, tog imod det hele, når alle andre undslog sig. Skældsordene. Urimelighederne.

»Herre«, sagde Niels forsigtigt og søgte med sine klare øjne i Tokes blik. »De siger, at en af kongens mænd er på vejen fra Odense. Han skal til Danegård! Han kan være fremme allerede i aften.«

Toke stirrede frem for sig og svarede ikke.

Nyheden fyldte Kristoffer med en uro, der gik igennem ham som en varm bølge af forventning. En af kongens mænd var på vej! Det var længe siden, det sidst var sket. Han vidste ikke, hvad han håbede på, men det måtte da betyde noget, at kongen sendte bud. Var der mon brug for hans fars tjeneste igen?

Nej, selvfølgelig ikke. Budskabet om hans mors død måtte have nået kong Valdemar, en hel måned var jo allerede passeret.

Det var gået hurtigt. Da sommeren foldede sig ud over gården, varm og klar, var Gunhild blevet langsom og træt, som om hun falmede. Hendes krop mistede sin styrke, og hendes hud sin glød. Det kom fra hendes bryst, sagde hun. Ondet. Og der var ikke noget at stille op imod det. Kristoffer syntes, at han så hende svinde ind og blive tyndere for hver dag. Mindre og mindre blev hun, indtil der ikke længere var nok af hende til, at hun kunne leve. Hun prøvede at skjule sine smerter for dem, og de lod hende tro, at det lykkedes. Efter tre måneder havde de begravet hende. Nu var det Toke, der falmede. Gunhild havde taget hans lyst til at leve med sig i graven.

De red tilbage til gården i tavshed. Kristoffer kæmpede for at holde alle sine spørgsmål tilbage, selv om de pressede sig så meget på, at det føltes som om, han skulle sprænges. Han ville ikke té sig som et utålmodigt barn. Og Toke var tavs, som kun Toke kunne være tavs, og langt, langt væk i sine egne tanker.

Det var stadig dag, da den lyslokkede unge mand forsvandt ind ad porten til hallen. Kongens udsending bar stærke støvler, et kraftigt sværd og en tung kappe af blåt stof. Han kunne ikke være mere end fire eller fem år ældre, end Kristoffer selv var, men de gode klæder og det ærefulde hverv, der var lagt på ham, fik ham til at virke mandig.

Som et lyn slog det ned i Kristoffer: Det kunne jo blive ham selv! Det kunne blive ham, der rejste rundt i riget i kongens ærinder. Ham, der talte kongens sag og blev bænket hos store mænd og mødt med smil af deres smukke

døtre. Hvorfor skulle det ikke også kunne blive ham? Han var af en stormandsslægt af hirden, opdraget i udlandet og vant til at omgås flamske herrer og fynske stormænd så vel som alle deres trælle. Han både læste og skrev og talte flere sprog end nogen anden, han kendte.

De vendiske sørøvere truede ikke længere kysterne, og kongen var ved at skabe sig en magt ved Østersøens sydkyst. Det næste togt lod aldrig vente længe på sig, der var altid nok at gøre. Der skulle kæmpes og forhandles. Kristoffer blev stakåndet og varm helt ud i øreflipperne og begyndte at vandre frem og tilbage mellem gårdens bygninger, imens planer og drømme opslugte ham. Gad vide, tænkte han igen og igen, hvordan man får sådan en post?

Først og fremmest skulle man mødes med kongen. Så skulle man sværge ham troskab og bevise den gennem sine gerninger. Og kong Valdemar fortjente hans troskab. Kristoffer var vokset op med fortællingerne om denne store mand, denne sande konge, Gunhilds konge. Ved at tjene Valdemar ville han samtidig ære sin mor. Det måtte være muligt, kongen kendte jo begge hans forældre.

Kristoffer standsede brat op. Blodet, der så let og ivrigt var flydt til hans hoved, forlod det med ét igen, og han opdagede, at han stod foran Danegårds kirke. Oven over ham trak skyerne sammen, og det blæste op. Vinden tog allerede nogle af træernes blade med sig – efteråret var på vej.

Han sank sammen. Inden længe ville det være vinter. Hvordan ville gården blive, hvis han ikke var der? For blot et halvt år siden ville sådan en tanke have været helt fremmed, men alting havde ændret sig. Kunne han bare drage ud og søge sin egen skæbne? Han forsøgte at rette sig op, at forhindre mismodet i at rase i sig.

Hans mor ville ikke have tøvet eller vaklet, og det måtte

han heller ikke. Egentlig var det enkelt. Han skulle huske på det, han havde hørt, lige fra han var stor nok til at forstå det, og særligt indtrængende den dag for et halvt år siden, da han red med hende: Han skulle først og fremmest tjene kongen og skabe sin egen lykke og ære ved det. Toke var svækket, men han var en voksen mand. Det var ikke Kristoffers ansvar at tage vare på ham.

Efter en tid nåede lyden af skridt ham. Dér kom hans far gående. Han så bedre ud end tidligere på aftenen, mere kontrolleret, men lige så indesluttet. Afvisende og foroverbøjet. Kristoffer ville ikke se på ham eller tale med ham og trådte hurtigt ind i kirkens mørke, stillestående kølighed.

Herinde kunne han være alene. Hans far kom ikke i kirken for tiden, dét var noget nyt. Toke havde aldrig studeret læren om Gudsriget eller skænket af sin formue til klostrene, men han havde brugt sin egen kirke, for det meste for sig selv og i en stilhed, som Kristoffer ikke vovede at krænke. Men det var slut nu. Hans Gud havde svigtet, sagde han. Ham skulle man ikke forlade sig på.

Kristoffer gik frem i kirken, helt frem til den enkle stenplade i gulvet foran alterbordet. Graven var sat over gårdens første frue, hende, hvis navn kirken bar. Hedvig.

Hans mor var her ikke. Hun hvilede udenfor, i en grav helt oppe ved kirkens mure. Hun havde ønsket at ligge dér, hvor der var udsigt til skoven, og hvor fuglene sang, og planterne voksede vildt.

Nogle af kirkens mænd og deres frelste disciple mente, at de døde fra deres efterliv fulgte med i skæbnerne på Jorden. Gud og kirken var udmærkede, tænkte Kristoffer, hvis man troede på mirakler. Døde, der rejste sig igen, og vand, der forvandlede til vin. Selv havde han aldrig set de døde vende tilbage eller vand, der blev til andet, end det

allerede var – vand. Han troede på, at himmellegemernes baner, ikke Guds vrede, bestemte vejr og vækst. På de love i matematikken, der var de samme, ligegyldigt hvor i verden, man var, og ligegyldigt, hvem der observerede dem. Og på, at hans mor var væk. Helt væk.

Hun havde altid talt om eventyr og muligheder – om drømme, der blev virkelige, og æren, der ventede. Kristoffer skulle bare vælge den og kæmpe for den. Så var hun pludseligt død fra dem, og mulighederne havde set ud til at være forsvundet, han havde ikke længere kunnet få øje på dem. Det var ikke sådan, han havde troet, det ville være at blive voksen. Slet ikke. Men måske var mulighederne tilbage nu. Måske ventede æren endelig. Og hans far skulle ikke stå i vejen for ham.

Kristoffer satte sig på hug og lod en finger løbe hen over den lille blomsterranke, der trådte ud af gravstenens glatte overflade. Kirkerummet var helt stille, men roen for tanker, der sled i ham, ville ikke komme.

Lyset fra kerter og fakler fik skyggerne til at danse i hallen. Det lignede gladere tider og store, muntre selskaber med sang, musik og latter. Kristoffer kunne skimte sit eget omrids på væggen, som han sad ved bordet sammen med sin far og kongens mand. Aute Andersen var hans navn.

Toke tørrede sin sidste mad op med et stykke brød og skyllede det ned med øllet. Indimellem kløede han sig med en snip af sin dragt. Men han talte ikke. Han havde hilst sin gæst, men ladet andre om ærbødigheden. Det var Niels, der havde bænket Aute og sat gårdens bedste øl på bordet. Han havde gjort alt dét, en god vært skulle. Alt det, Toke burde.

Kongens mand bemærkede sikkert ingenting, han var

ung og kendte ikke Toke og vidste jo ikke, hvordan han havde været, da Gunhild levede. Toke belemrede ikke sine gæster med ligegyldig snak, og han gjorde ingen krumspring for at behage, men de følte sig velkomne og slap-pede af i hans selskab. Førhen.

Nu var det anderledes. Toke stillede ikke spørgsmål og fortalte intet af sig selv. Kristoffer skammede sig. Hvilken mand magtede end ikke at overholde sine pligter over for sådan en fornem gæst? Hvad måtte kongens mand ikke tænke? Tanken stjal hans appetit.

Toke ventede, mærkede han. For kongens mand kom ikke på besøg uden grund, uden et formål. Hirdmanden havde overbragt dem kongens beklagelse og medfølelse med det samme, han var steget ned af sin hest, men der måtte være mere, han var her jo stadig. Kong Valdemar ville dem noget. Var det for det gode? Eller skulle man være på vagt?

Julia og Sigrid spillede dam ved bordet ved siden af. Kristoffer kunne ikke lade være med at skæve til deres spil, ikke engang nu kunne han tvinge sine øjne fra de små brikker og sine søstres træk. For træk dannede mønstre, om spillet så var skak eller dam eller noget helt andet, og han havde set de mønstre, fra han var helt lille. Det var, som om hvert spil rummede sin egen hemmelighed. Et indre, som var en klar, matematisk sandhed. Den var smuk og evig, intet kunne rukke den. Og han så den. Han var indviet i noget, der unddrog sig de fleste. Det var en særlig glæde. At se det næste træk, før det kom, eller det træk, der burde komme. Så ville han blive siddende med spillet til langt ud på natten – hvis han kunne få lov, og hvis han kunne finde modstandere. Folk blev trætte af spil, de tabte.

Julia rykkede raskt, når det blev hendes tur. Sigrid tøvede lidt længere. Hun lagde det runde hoved på skrå og

pressede sine læber sammen og grublede. Julia var blevet rød i hovedet, hendes lyse pigestemme steg og steg. En skinger tone havde sneget sig ind i den, og lyden slog hårdt ind mod væggene. Hun rejste sig med et ryk. Idet hun skred mod døren, rettede hun et lille, bestemt spark mod bordet, så spillet rystede, og brikkerne gled væk fra deres pladser. Sigrid sad stille. Hendes mund sitrede, og de grå øjne blev blanke, da nogle af brikkerne raslede mod gulvet, men da hun så Tokes ansigt, tav hun.

Toke havde vendt sig mod sine døtre, og han stirrede på Julia – på de røde pletter på hendes kinder og de blanke øjne, der slog lyn – men han sagde intet. Han sad der bare, som forhekset. Eller som en mand, der havde set en genganger.

Det gik op for Kristoffer, at Aute kastede stjålne blikke på hans far. Undersøgende blikke, der vækkede Kristoffers uro. Hvad så denne mand, og hvad skulle han bruge det til? Ubehaget satte sig som en lille, kold knude i hans mave. Der var kun ét at gøre. Han måtte tale med hirdmanden, uden Tokes vidende.

Chancen kom, da de skiltes for at gå til ro. Toke forsvandt med det samme, han skulle sikkert ud at forsyne sig med øl, så han kunne sidde for sig selv eller med en af mændene det meste af natten, indtil han faldt om af udmattelse og i glemsel, tænkte Kristoffer bittert. Han fulgte efter hirdmanden ud af hallen, og i døren råbte han ham an. Den unge mand bremsede op, vendte sig og smilede venligt. Kristoffer tog en dyb indånding.

»Min far har endnu ikke spurgt«, sagde han bestemt. »Men jeg må vide – hvad gælder jeres besøg? Hvad vil kongen os?«

Aute tøvede.

»Jeg så jer betragte ham ved bordet.« Kristoffer var ble-

vet sikker på sig selv og så ham i øjnene. »Vi sætter kongens beklagelse og medfølelse højt. Men jeg tror, jeres besøg gælder noget mere.«

Autes ansigt arbejdede. »I har ret«, sagde han og sukkede. »Kongen lod mig forstå sin bekymring, og det er blevet mig pålagt at overbringe al den viden, jeg får her – om livet på gården og om jeres far.«

Kristoffer vidste, at han havde evnen til at se rolig ud, selv om han langtfra følte sig sådan. Som nu. Han kunne se på hirdmanden, at han ikke anede andet, end at han her stod over for en selvsikker ung mand. Det var godt. Det gav muligheder og informationer. Hvis man opførte sig, som om man havde ret til dem, så fik man dem for det meste.

»Rygterne har nået kongen«, fortsatte Aute. »Om at Danegård har mistet sin frue og næsten også sin herre, og at han måske ...«, han kastede et flygtigt blik fyldt med ubehag og undskyldninger på Kristoffer, »måske er ved at miste sig selv og sin dømmekraft.«

Der blev helt stille. Kristoffer nikkede langsomt. Hvad kunne han ellers gøre? Han måtte vogte på sine ord, måske endda holde dem tilbage. Han kunne ikke få sig selv til at bekræfte dét, kongen havde hørt. Ikke fortælle, hvad han virkelig følte. Det ville intet gavne. Tiden var ikke inde, han var nødt til at være forsigtig og vente og se, hvad dagen i morgen ville bringe.

»Jeg må bede jer tale med min far om disse ting.« Kristoffer nikkede kort som en hilsen, vendte sig og gik.

»Kong Valdemar tilbyder Kristoffer en plads i sit hus.« Autes indtrængende ord hang i rummet. Han stod ret midt i hallen. »Dér kan han blive undervist af landets bedste og træde i kongens tjeneste.«

Kristoffer sad og stak fraværende i et stykke oksebryst med sin kniv, men nu lyste han op, for en gangs skyld kunne han ikke styre det. Hørte han rigtigt? Stod hirdmanden og talte netop de ord, han havde drømt om at høre? Han mærkede det stærkt og sikkert, der var ingen tvivl længere: Det var dette, han ville! Ud at tjene kongen, sådan som det var hans bestemmelse, og tage del i hans storhed og affærer.

Men Toke rørte sig ikke ud af stedet. Hans blik var blevet mørkt, og hans alvor slukkede på et øjeblik den brand, Kristoffer havde følt i sig.

»Det er en ære, han viser jer – for jeres venskab og trofaste støtte«, forsøgte hirdmanden sig. »Og en fornyelse af båndet mellem kongens slægt og Danegård.« Han krympede sig lidt. »Det er en stor mulighed for jeres søn.«

Toke lænede sig ind over bordet og støttede hovedet i sine hænder. »Kristoffer lærer alt, hvad han har brug for, her«, sagde han træt. »Og han har været tre år i Brügge. Ved kongen ikke dét?«

Aute smilede prøvende. »Jo, men ...«

»Tror kongen, at jeg er ude af stand til at tage vare på min søn? At jeg ikke ved, hvad jeg skal gøre?« Han fnyste. »Jeg har nok set det komme«, mumlede han så. »Gunhild er død, og nu prøver I at tage resten fra mig.«

Aute tøvede.

»Sådan bliver det ikke«, erklærede Toke med sin nye, tykke stemme. »Kong Valdemar har ingen særlig ret i dette hus. Kristoffer hører til her, og jeg tager mig af ham.«

Autes smil var stivnet. Han var nok vant til meget, men ikke til dette. Kristoffer mærkede varmen stige op i sine kinder. Sådan svarede man ikke sin konge, det måtte være øllet, der slørede hans forstand.

»Hvad vil I med ham? Vil I sende ham ud og kæmpe kon-

gens kampe med taler? Med list og glatte ord til fede stormænd?» Toke havde mistet al forsigtighed nu. Han holdt hirdmandens blik. »Er der ingen *rigtige* kampe at kæmpe?» spurgte han, blødere.

Kristoffer rejste sig brat, ør af den dristighed, der vældede op i ham. »Du begynder at lyde som mor«, sagde han hårdt. »Hun mente også, at alle kampe kan udkæmpes med sværdet.«

En chokeret stilhed faldt imellem dem. Kristoffer bemærkede, at det sydede ude i køkkenet, hvor kokkene stadig tilberedte mere mad.

»Det passer ikke!«, råbte Toke og sprang op foran sin søn. Hans øjne var blevet klarere, men hans arme svingede ubehjælpeligt omkring ham, som om de ikke kunne beslutte sig for, om de ville slå ud. Så hævede han sin hånd. Kristoffer stivnede.

Lussingen ramte hårdt og præcist, Kristoffers kind brød i brand. Men han mærkede det kun som en smerte i sin hud. Udenpå. Indeni var der ingenting, kun en antydning af den latter, han havde lyst til at slynge i hovedet på sin far. Men han besindede sig og vendte sit ansigt bort – fra dunsten af øllet, der hang tung og sød i luften mellem dem. Han ville ikke se det. Toke havde været så stolt. Han råbte ikke sådan førhen. Han slog ikke ud efter sine børn. Og han drak aldrig mere, end at han stadig havde sine hænders fulde brug med et sværd. Før Gunhild døde fra ham.

Tanken om Gunhild var ikke velkommen. For han mente det jo ikke rigtigt, det, han havde sagt. Han ville bare udfordre Toke, og så måtte enhver sandhed vige. Mere end noget andet ville han ramme ham. Lussingen var let at forudsige, for han kendte reglerne – skulle man ramme hans far, så skulle man angribe hende. Der var intet, der virkede

bedre. Hvis man kendte reglerne, kunne man forudsige alt. Så det var reglerne, man skulle studere.

Toke sukkede dybt, tog et skridt tilbage og lod sig falde ned i sit sæde igen. Han havde tilsyneladende glemt alt om Aute.

»Jeg har aldrig kendt en kvinde som din mor, og jeg kommer aldrig til det«, sagde han grødet. »Hun var sin egen. Sin helt egen! Forstår du det, Kristoffer?« Hans blik søgte sønnens.

»Det ved jeg«, mumlede Kristoffer.

Toke nikkede og faldt atter hen i sine tanker. Han skulede ud i hallen, men så hverken faklerne, der brændte roligt på væggene, eller bordene, der blev fyldt op. Hirdmanden stod uroligt midt på gulvet – fremmed og glemt. Det gav et lille sæt i ham, da Toke pludselig rejste sig og forlod dem uden at anerkende hans eksistens.

Kristoffer satte sig til rette og greb den smalle benpind. Han skrev godt. Alle hans lærere, lige fra klerken ved Hedvigs Kirke til de velklædte flamske læremestre, der havde mange elever at sammenligne ham med, havde rost ham. Men han talte endnu bedre. Folk blev forbløffede og begejstrede. På hans vegne drømte de om den gode brug, en ung mands evner for sprog kunne sættes til – ved skolerne i Paris, måske, hvor sønnerne af alle riger studerede og fandt indsigt og fred i Gud.

Ved kongens hof, tænkte Kristoffer. Dér kan de bruge mine evner, og dér kan jeg blive til noget.

Han satte benpinden mod vokstavlen, der var bredt ud over hans skrivepult. Det følte normalt trygt at sidde sådan, i lampens varme skær, imens tankerne flød fra hovedet til hånden, eller han læste i de nye værker, han havde

skaffet. Men nu var det kongens hof, der fortrængte alt andet. Kongen og dronningen og alle deres mænd. Rejser rundt i riget og eventyr i udlandet. Storhed.

Knud. Navnet kom pludselig til Kristoffer. Han huskede Knud, kong Valdemar og dronning Sofies ældste søn. Medkongen. Kristoffer havde boet i Roskilde med sine forældre og søstre, dengang Danegård var i Gunhilds onkels hænder, og magten over den endnu kun var en drøm og et løfte, hun havde givet sig selv. Og indimellem, når kong Valdemar opholdt sig på kongsgården, så Kristoffer kongesønnen løbe rundt og lege.

Knud så også ham. Han var en spinkel dreng, der kastede lange blikke efter Kristoffer, men kun sjældent vovede sig hen for at tale med ham. Engang havde Knud alligevel taget sig sammen.

»Du kan få lov til at være min stridsmand«, udbrød Kristoffer rapt, og Knud nikkede ivrigt. Det var helt i orden for hans vedkommende, og han kastede sig glad ud i deres fælles eventyr.

Kristoffer havde ikke tænkt på Knud før nu. For Knud var tre år yngre end han selv, på alder med Sigrid, og drengen Kristoffer legede ikke med små børn. *Manden* Kristoffer, derimod, dvælede nu ved tanken om tronarvingen, der kunne blive hans konge. Valdemar var endnu i sin fulde manddom, men selv den stærkeste mand ville før eller siden ældes og forgå. Når det skete, stod Knud parat. Han var allerede kronet og salvet, kongesønnen med de fine klæder og sin fars klare blå øjne. Var den lille dreng, han havde nægtet sin opmærksomhed, på vej til at blive en værdig mand – en konge, man kunne følge?

En ting var sikker. Han ville ikke finde ud af det ved at drive Danegård og passe sig selv. Det var ikke nok at være

søn af ærefulde forældre, det havde det aldrig været. Hvilken fortjeneste var der i dét? Det var jo ære, der tilhørte andre. Folk så på Kristoffer, og de så Gunhild eller, oftere, Toke, som han lignede sådan, bortset fra sit hårs og sine øjnes dybere farver. Han kunne se det i deres blik. Også han havde set dem i sig selv engang. Men han havde selv en skæbne. Han havde selv styrke. Og det skulle de få at se, sådan som hans mor havde villet det. I morgen skulle det afgøres.

En lav efterårssol stod ned på dem, men morgenluften var kold, og Toke havde en ulden kappe om skuldrene. Kristoffer havde ventet og ladet, som om det var en dag som alle andre på gården.

»Har I tænkt over kongens forslag?«, spurgte Aute igen.

Tokes blik kunne ikke formildes, når det hvilede på hirdmanden. »Jeg sagde, at Kristoffer lærer det, han skal, her«, sagde han. »Og jeg siger det ikke igen.«

Aute smilede et mærkeligt stift smil, der ikke nåede hans øjne. »Naturligvis«, sagde han, vendte sig om og gik ind for at forberede sin hjemrejse.

Kristoffer følte sig tom. Havde han forestillet sig, at alting ville ændre sig på en nat? At hans far ville udbryde, at han skulle gøre dét, hans hjerte og arv bød ham? Nej, han havde forstået det. Toke ville ikke miste ham til verden igen, ikke endnu. End ikke til den konge, han selv tjente. Det var for hurtigt, Gunhilds grav var stadig frisk. Men det var jo nu, kongens mand var hos dem med sit bud!

Kristoffer vidste også, at der kunne være andet, der spøjte i farens tanker. Og måske var det ikke blot hans mørke, forslåede sind, der spillede ham et puds. Kristoffer havde selv tænkt på Gunhilds farbror Henrik og hans familie, som efterstræbte gården. Hans søn, Hans, ville ikke have nøje-

des med dét. Han havde ønsket at ægte Gunhild, selv efter at have fået vished for, at forbindelsen var hende imod.

Henriks familie havde boet på Danegård i flere år. Da Gunhild endelig modtog den af kongens hånd, eksploderede deres vrede i magtesløse forbandelser og trusler. De følte sig snydt for deres arv. Måske ville de nu forsøge sig igen? Endnu var der ikke kommet bud fra dem, end ikke med en høflig beklagelse over Gunhilds død. Men hvis hendes voksne søn forlod gården, kunne de måske forfalde til nye drømme om krav – om endelig at slippe af med opkomlingen Toke og hans børn.

Men alligevel.

Kristoffer sendte sin far et isnende blik og gik hen til bænken ved staldene, hvor han satte sig. Toke stod rank i solskinet på pladsen, men der var ingen triumf i ham. Et øjeblik efter strøg han forbi Kristoffer, ind til hestene, så red han ud mod de nyhøstede marker.

Kristoffers tanker blev mørkere. Beherskelse. Omtanke. Det var dyder, huskede han sig selv på. Og det hjalp, han blev rolig og klar. Denne afgørelse kunne han ikke lade Toke tage fra sig. Toke havde haft sin chance og ladet den glide ud af sine hænder ligesom alt andet.

Gunhild ville ikke have tøvet eller tvivlet. Han måtte begynde at lægge sine planer.

Kristoffer bremsede op, da han kom ind ad døren og så Toke sidde alene foran ildstedet. Flammerne var ved at dø ud, og han så træt ud. Han løftede ikke hovedet og rørte ikke på sig. Han havde ikke hørt sin søn standse op netop dér, hvor man næsten var skjult inde fra hallen, men stadig kunne få et glimt af den ved at se forbi døråbningens massive bjælke.

Toke sad med hænderne på noget langt og skinnende, der hvilede på hans knæ. Kristoffer kunne ikke helt se ham, men han vidste, hvad det var. Thorleifs sværd. Det gode sværd, som Gunhild havde arvet fra sin far, og han fra sin, og som hun havde kæmpet med.

En dag ville han bede sin far om det. Det skulle være hans; det var hans ret. Men ikke endnu. Toke vogtede over det. Han bar det eller sad med det, som nu, og forsvandt ind i sine minder og sin sorg. Kristoffer ville ikke kræve det, *kunne* ikke bede ham om det. Det tilhørte stadig Toke, ligesom Gunhild havde tilhørt ham.

Kristoffer listede sig ud og lod ham sidde. Der var stadig tid.

En rødhåret knøs råbte efter Kristoffer, da han red ind på gårdspladsen. Kristoffer smilede og svingede fornøjet sit bytte, en brun hare, i hans retning. Retten til at drive jagt på kongens vildt tilkom ikke alle, men kun gårdens herre og hans søn. Let om hjertet steg han af hesten og ilede mod hallen for at finde Toke og fortælle ham om sin beslutning.

Den nye dag havde været god. Varmen havde holdt, og lykken været med ham, da han red ud i skovene. Nu var der bare dette tilbage, før alting var på plads igen.

Stemmerne fortalte ham, hvor han kunne finde dem. Det var Niels, der sad sammen med Toke. De havde taget hver sin bænk langs væggen og hver sin kande øl, og Kristoffer bemærkede med det samme det sammenknyttede, der var over hans far. Det var, som om han konstant var på vagt.

Niels hilste ærbødigt på sin unge herre, og Kristoffer gengældte det taknemmeligt. Niels, den gode mand, kendte sin plads og almindelig høflighed. Den kneb det med for Toke. Han havde intet sagt. Kristoffer smed haren på bordet

foran sin far – førhen havde de altid beundret og studeret hinandens bytte. Toke nikkede, men talte ikke. Han slog blot ud med sin højre hånd og lod den tale for sig: Han var fuldstændig ligeglad. Om Kristoffer så havde nedlagt vildtet på hele det frodige Fyn, kunne det ikke bevæge ham.

»Jeg vil tale med dig«, udbrød Kristoffer. »Om kongens bud.«

Toke svarede ikke.

»Kongen har kaldt mig til sig ...«, sagde Kristoffer monotont, »og jeg ønsker at tjene ham, ligesom du og mor har gjort.«

Trætheden i hans fars øjne var der, som altid nu, men der var også noget mere, noget dybere, som han ikke ville se og forstå. Det ville blot gøre det, han var nødt til at sige og gøre, sværere og få ham til at vakle. Han måtte ikke vakle.

»Vi har talt om det«, sagde Toke.

»Du har lovet ham troskab. Den har du vel ikke glemt?« Kristoffer kunne godt selv høre, hvad hans stemme gjorde. Den blev glat og korrekt og lidt fremmed at høre på.

»Betyder det da intet?«

Toke kneb øjnene sammen og blev ved med at betragte sin søn. Så hævdede han sit bronzekrus, førte det roligt til læberne og drak i store, larmende slurke. Noget af øllet løb ud i hans korte skæg, men han tørrede sig ikke.

»Det betyder intet«, hvæsede han brat, da han satte kruset fra sig. »Forstår du ingenting?«

Niels så ned i jorden; dette havde den unge mand ikke fortjent.

Kristoffers kinder brændte, han fortrød inderligt sin blødhed. Sin svaghed. Hvordan kunne han have overvejet at rette sig efter sin fars ønsker? Et øjeblik havde det virket som den bedste plan – at føje sin far og bære over med ham

og med tiden og velvalgte ord vinde sin sag. Men han havde ikke engang fået chancen for at sige det, han ville. Toke havde ødelagt det.

Kristoffer blev kold. Det var den kulde, der opstod i tomrummet, hvor alle varme og venlige følelser forlod kroppen, og han kunne knap nok trække vejret. Det var den vanskeligste slags kulde at ryste af sig, men i det mindste klarede den tankerne.

Toke havde demonstreret sin vilje. Det vidste Kristoffer. Han var beruset og vred på verden, men hans udfordring var ikke til at tage fejl af. Og hvis han ville prøve sin søns vilje, så skulle han få den at mærke. *Vogt dig*, tænkte Kristoffer, da han forlod dem.

Toke havde rejst sig og var på vej ud, da Julia lænede sig frem over bordet og kiggede på Kristoffer. »Hvis du tager væk, så tager jeg med«. Hendes stemme var konspiratorisk dæmpet.

Kristoffer blev komplet overrumplet af hendes ord. Hvordan var den tanke havnet i hende? Han havde jo intet røbet om sine problemer og tunge overvejelser. Men Julia var lige så skarp, som hun var livlig, selv om hun kun var elleve år. Hun holdt det ikke tilbage, hvis noget gik hende på. Han måtte passe på, hvis han ville have hemmeligheder for hende.

Kristoffer samlede sig og tog sin søsters hånd. »Jeg vil også gerne have dig med, ligegyldigt hvor jeg skal hen ...«, begyndte han hviskende, »men det er for farligt.«

Han havde haft onde drømme. Det kunne ikke falde ham ind at nævne dem for nogen, de skulle ikke tro, at han var blevet frygtsom. Men det var uhyggelige billeder, der kom til ham om natten – af sygdomme og ulykker, der kunne

ramme Sigrid og Julia og endda Toke. Selv i vågen tilstand trængte de voldelige, skræmmende forestillinger sig på.

Hvorfor skulle det ikke kunne ske igen?

Desuden ville hun sinke ham og kun være til besvær.

Julias øjne blev store og våde, men inde bag dem så han vreden bygge op i hende. Han kom til at smile. Hun lignede deres mor sådan. Men Julia kunne tydeligvis ikke se, at der var noget at smile ad.

»Lad mig være!«, råbte hun, ude af sig selv af raseri, rev sin hånd til sig og stormede ud.

Hver gang øksen ramte blokken, blev Kristoffer roligere. Han hævdede den atter, huggede den af al kraft ned i tømmeret og mærkede stødet forplante sig fra hænderne til resten af kroppen. Sveden begyndte at trille fra hans tindinger; den løb ned ad halsen og videre til hans hivende bryst. Det var forfriskende.

Sigrid spjættede, når øksen hvislede gennem luften og dumpt splintrede træet. Hun sad på en stor, flad sten og så fra mønstrene og ordene, hun med en kæp tegnede i jorden, til sin storebror. Sigrid ville altid gerne snakke. Smukke klæder, perler og hverdagens eventyr, som blev givet videre på tingen, optog hendes tanker og samtaler. Hun elskede at pynte sig, hvor hun end havde det fra – det var i hvert fald ikke fra Gunhild. Men for Sigrid var der intet bedre end en kjole, der fremhævede det røde i hendes hår, eller et nyt smykke eller spænde.

Men i dag var hun stille, det lignede hende ikke. Kristoffer fangede et af hendes bekymrede blikke.

Hun kunne have hørt noget – en samtale mellem Toke og Kristoffer eller Kristoffer og kongens hirdmand, eller hvad som helst andet, som havde givet hende en idé om, hvad

der var på færde i deres hjem. Hun ville nok ikke spørge, end ikke hvis hun tumlede med en tvivl. Det var ikke hendes måde.

Måske var det kun godt, tænkte Kristoffer. Måske ville hun så forstå de tanker, han havde, og de beslutninger, der lå foran ham. Han satte øksen fra sig og tørrede sin pande med ærmet. Det fysiske arbejde havde fordrevet dem en stund, men de ville vende tilbage, der var ingen vej udenom. Og Sigrig kunne ikke hjælpe ham. Det var der ingen, der kunne.

Mørket omgav ham, og han stirrede ind i det. Han kunne ikke sove. Hver gang han lukkede øjnene og forsøgte at slippe alle sine tanker, blev han endnu mere vågen, lysvågen, og tankerne flere og klarere. Gården var næsten stille, kun vinden udenfor hørte han rigtigt. Det sorte, stille rum fik de seneste timer til at træde helt tydeligt frem for ham, som om de trådte ud af mørket og kom ham i møde. Tokes røde blik og hans ansigt, der var i opløsning. Autes ryg, der forsvandt hen over gårdspladsen, lige inden Kristoffer vendte sig om og gik ind igen. Han ville ikke se hirdmanden ride bort. Nu så han det hele tiden. Han satte sig på kanten af lejet med hovedet i hænderne.

Hans far var urimelig, svækket og næsten uden forstand, og så var man ikke bundet af hans ord. Han havde selv sendt Kristoffer til Flandern, så han kunne blive en mand. Sat ham på skibet til Zeebrugge, der havde ført ham bort fra barndommen hjemme. Havde han nu glemt, at hans søn ikke længere var et barn?

Kristoffer rejste sig langsomt, som i en trance, og begyndte at samle nogle af sine klæder sammen i en lille bunke. Hans mor havde talt om slægtens opgave, om *hans*

opgave, få måneder forinden, og Gunhild og Toke delte hinandens tanker om ansvar og ære dengang. Skulle han så henslæbe sin ungdom på gården, når kongen endda kaldte ham til sig? Aldrig i livet.

Kristoffer tog sit sværd af krogen på væggen og trak det forsigtigt for ikke at lave støj. Hans hjerte var begyndt at hamre. Han betragtede den skarpe klinge og lod den så glide tilbage i balgen. Hvad ventede han egentlig på? Hirdmanden, Aute, havde forladt gården, men han kunne ikke være nået langt. Hvis Kristoffer drog ud med det samme, kunne han måske indhente ham allerede inden Odense. Der kunne de slå følge med andre, der var på vejen mod Roskilde. Kong Valdemar rejste rundt i riget, men han kom altid tilbage til Roskilde.

Kristoffer klædte sig enkelt på og hængte sværdet ved sit bælte. De finere klæder fra Brügge pakkede han ned. I dem ville han ligne dét, han gerne ville være: Kongens mand. Han havde også et skjold og en lille kampøkse, som han ikke brød sig om at bruge, men som nok kunne indgyde respekt. I køkkenet tog han mad. Forhåbentligt havde han penge nok til at klare sig på vejen uden at være prisgivet fremmede folks hjælpsomhed.

Så listede han ud i natten, til staldene, uden at tale med nogen først. Det ville kun gøre alting meget værre. Men han lagde et brev.

Far, jeg er draget ud for at følge Kongens Mand til Kongen og tilbyde ham mit Virke.

Vinden ruskede i Danegård. Det peb imellem bygningerne og knagede i træværket, og ingen hørte Kristoffers skridt eller hestene, der livede op, da de så ham komme. Han sadlede en ung, rask hoppe og red ud af porten og ind på vejen, der gik nordpå.

Lugten af havet hang i luften. Den mindede ham om en dag for mange år siden. Hvorfor det var netop dén dag og ikke en anden, han pludselig huskede så levende, vidste han ikke, men nu vendte den tilbage til ham.

Han havde siddet foran Toke på hesten. Med ryggen op mod sin fars bryst og hans stærke arme omkring sig kunne han ikke ønske sig mere. Himlen var blå og verden venlig, og de snakkede om fremtiden som to voksne mænd.

Hvis han og Gunhild døde, og Kristoffer ville rejse væk for at kæmpe for kongen, så skulle Sigrid bestyre gården, sagde Toke. Gift eller ugift, ung eller gammel. Hun skulle ikke miste noget, bare fordi hun var en kvinde.

Eller fordi hun ikke rigtigt var Tokes, tænkte Kristoffer, men han sagde det ikke. Bygmesterens træk levede videre i Sigrids runde ansigt.

Toke fortalte igen sine historier om kvinder, der gjorde alt dét, som mændene også gjorde. Der var jo kvinderne af Skjalms slægt, sagde han. Bisp Absalons mor var en bestemt dame, og hendes mod var mandigt, da hun hjalp kong Valdemar ved at sænke fjendens flåde. Toke havde selv mødt hende. Og der var dronning Margrete, som var gift med kong Niels og herskede sammen med ham under den lange fred. Men først og fremmest var der Gunhild.

Kristoffer lyttede benøvet. Toke magtede alt, troede han dengang.

Bortset fra dette. Kristoffer mærkede atter hesten, der bar ham væk fra gården. Og mørket, han var alene i.

Ingen havde vidst hvor meget af Tokes styrke, der kom fra Gunhild. Hun gav ham lysten og viljen, og hun tog den fra ham igen.

Hvis bare Toke var død først, tænkte Kristoffer. Gunhild ville have vidst, at hun skulle leve videre. Men Toke var blevet til en skygge af den mand, han engang havde været, formørket og uden substans. Al den styrke, han havde troet på i sin far, var en illusion, så han nu. Tokes krop var stærk og trænet, men hvad nyttede det, hvis han kunne knækkes af sit savn? Det var ikke værdigt.

Døden kender ingen forskel på rig og fattig, den henter os alle, tænkte Kristoffer. Toke burde vide det. Men hans opløsning var sat ind samtidig med hendes – og hans fravær. Når Gunhild var mest syg, var Toke længst væk hjemmefra. Svagheden og døden, der voksede i hende, brød ham ned, han kunne ikke klare det. Ingen mand burde miste sig selv på den måde på grund af en kvinde, tænkte Kristoffer. Uanset hvordan han elskede hende. Det kunne man ikke respektere.

Han red videre. Et billede af Tokes stærke, alvorlige blik trængte sig på i hans tanker, men han afviste det igen og igen, indtil det fortonede sig, og han ikke følte spor ud over den kølige aftenluft, der løftede på hans hår, og hestens monotone bevægelser.

Så kom latteren. En lille, klukkende, hemmelig latter, han ikke kunne holde tilbage, da han mærkede, at han havde bedrevet noget virkelig modigt. Han havde taget sin frihed uden at spørge om lov, og han følte sig let. Alt dét, der havde gjort hans tanker så forvirrede, var væk i det øjeblik, og fremtiden ny og ukendt og hans egen. Han var alene, men han var ikke bange.